

Alkotmánybíróság
Budapest,

Tisztelt Alkotmánybíróság!

Indítványozók, a Tisztelt Alkotmánybíróság előtt V/732/2019. számon folyamatban lévő ügyben, amelynek tárgya a 2014. évi XXXVIII. törvényben rögzített elszámolás szabályairól és egyes egyéb rendelkezésekről szóló 2014. évi XL. törvény (továbbiakban DH2 törvény) 37.§ és 37/A.§-nak nemzetközi szerződésbe ütközésének megállapítása és megsemmisítése, az igazságügy miniszter XX-AJFO/201/./2019. számon iktatott észrevételére az alábbi

észrevételt

terjesztem elő.

Indítványozóként tételesen kívánok reagálni az igazságügy miniszternek (továbbiakban: kormány) az ügyben tett észrevételére, annak is inkább, mivel álláspontom szerint a kormány saját maga bizonyítja be a Tisztelt Alkotmánybíróság számára, hogy az indítványozók kérelme alapos, és a kérdéses jogszabályok nemzetközi szerződésbe ütköznek.

Ugyanakkor ahelyett, hogy jogszabályt saját hatáskörben hatályon kívül helyezné, és ezáltal megszüntetné a banki fogyasztók és az egyéb fogyasztók közötti diszkriminációt a bírósághoz fordulás jogának vonatkozásában, sokkal inkább inkoherens érveléssel próbálja meg összezavarni a Tisztelt Alkotmánybíróságot, az alábbiak szerint.

I. Nemzeti jogszabály EUMSZ-be ütközésének megállapíthatósága

[1] Nagyon röviden: A kormány szerint egy nemzeti jogszabálynak Európai Unió Működéséről Szóló Szerződésbe (EUMSZ) ütközése közvetlenül fogalmilag kizárt, hogy megállapítható legyen.

E körben az EUMSZ számos cikkét hívja fel azzal, hogy ilyen esetekre az EUMSZ 258., 259. cikke szerinti kötelezettségszegési eljárás szolgál, ugyanakkor a kormány szerint az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdése, valamint az Abtv. 32.§-a egyébként sem ad lehetőséget a Tisztelt Alkotmánybíróságnak a kérelem szerinti megállapításnak.

[2] Ezzel szemben, nem tudom, hogy a fenti levezetést a kormány pontosan mire alapozza, különös tekintettel arra, hogy a jogszabályok értelmezése során azok konkrét megszövegezéséből kell kiindulni.

Amennyiben a jogalkotó úgy látja, hogy az általa elfogadott jogszabályok szövege az általa elérni kívánt céllal nincs összhangban, úgy módjában áll ezeket módosítani, vagy hatályon kívül helyezni.

Mindaddig amíg ez nem történik meg mindenkinek, így a Tisztelt Alkotmánybíróságnak a törvény szövegéből kell kiindulnia.

[3] Mindezek alapján:

Az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdés f.) pontja szerint:

„(2) Az Alkotmánybíróság

f) vizsgálja a jogszabályok nemzetközi szerződésbe ütközését;”

Az Abtv. 32.§(1) bekezdése szerint:

„Az Alkotmánybíróság az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdés f) pontja alapján a jogszabályok vizsgálatát az indítványozók kezdeményezésére, illetve bármely eljárása során hivatalból végzi.”

[4] Már itt nem értem a kormány által előadottakat, hiszen a fenti a szabályok alapján az Alkotmánybíróságnak nyilvánvalóan joga van, a nemzeti jogszabályok nemzetközi szerződésbe ütközését megállapítani, márpedig az EUMSZ egy ilyen szerződés. Az indítvány tehát eleve nem irányult lehetetlen célra.

[5] Továbbmenve:

Az EUMSZ 288. cikke szerint:

„Az Unió hatásköreinek gyakorlása érdekében az intézmények rendeleteket, irányelveket, határozatokat, ajánlásokat és véleményeket fogadnak el.”

*„Az irányelv az elérendő célokat illetően **minden címzett tagállamra kötelező**, azonban a forma és az eszközök megválasztását a nemzeti hatóságokra hagyja.”*

[6] Másképpen fogalmazva: amennyiben a tagállami jogalkotás megsért egy irányelvet, abban az esetben megsérti magát az EUMSZ-t is.

[7] Mindebből tehát, az az egyértelmű következtetés vonható le, hogy egy irányelvet sértő tagállami jogszabály nemzetközi szerződésbe ütközik.

[8] Innentől a vizsgálathatóság szempontjából már csak az a kérdés maradt, hogy az Európai Unió Bíróságának (EUB) ítéletéből levezethető-e egy nemzeti jogszabály irányelv-ellenessége?

[9] Természetesen elvi értelemben igen, hiszen a Bíróság egy előzetes döntéshozatali eljárásban meghozott ítéletében bár az EUMSZ 267. cikke alapján szerződéses jogot értelmez, **azonban, ezt mindig a vonatkozó hatályos nemzeti jogszabályoknak az irányelvvel való megfelelése tükrében teszi.**

[10] Egyértelműen látszik ez a C-118/17. számú döntés megállapításából:

„A fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről szóló, 1993. április 5-i 93/13/EGK tanácsi irányelv 6. cikkének (1) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy:

- azzal ellentétes az a nemzeti szabályozás, amely olyan körülmények között, mint amilyenek az alapügyben szerepelnek, az eljáró bíróság számára nem teszi lehetővé, hogy helyt adjon a kölcsönszerződés valamely, árfolyamkockázattal kapcsolatos rendelkezésének tisztességtelen jellege miatti megsemmisítésére irányuló kérelemnek, ha az eljáró bíróság megállapítja, hogy e szerződési feltétel tisztességtelen, és hogy a szerződés az említett szerződési feltétel hiányában nem teljesíthető. „

[11] Azaz: A Bíróság magának a nemzeti szabályozásnak az irányelvvel való összhangjáról mond ítéletet.

Fontosnak tartom előadni, hogy a megállapítás ilyen értelemben „**elszakad**” a konkrét perbeli ügytől, **általánosságban mondja azt a Bíróság**, hogy mikor, milyen tartalom mellett ellentétes a tagállami szabályozás az irányelvvel, és ezzel együtt – attól még, hogy ezt a Bíróság nem teszi hozzá – az EUMSZ 288. cikkével is.

[12] **A fentiek alapján álláspontom szerint adott esetben egyértelműen megállapítható egy jogszabály nemzetközi szerződésbe ütközése, akár egy EUB döntés alapján is.**

A Tisztelt Alkotmánybíróság feladata véleményem szerint abban áll, hogy a Bíróság megállapítása valóban realizálódik-e a támadott jogszabályban?

Igenlő válasz esetén ugyanis a jogszabály nemzetközi szerződésbe ütközése állapítható meg.

[13] Végezetül e fejezethez csak egy rövid megjegyzés: az észrevételében a kormány maga is elismeri, hogy amennyiben az általa meghozott jogszabály sérti az EUMSZ-t, úgy e szerződés 258., 259. cikkei szerinti kötelezettségszegési eljárásnak van helye.

Ugyanakkor ennek fennállása esetén és logikailag érthetetlen módon azt sugallja az Alkotmánybíróságnak, hogy az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdés f.) pontja és az Abtv. 32.§-ában foglaltak ellenére a Tisztelt Alkotmánybíróság „*ne ártsa bele magát*” az ilyen jellegű problémákba.

[14] Előadom még e helyütt, hogy Magyarország tulajdonképpen az ügy szempontjából lényeges nemzetközi szerződések – Lisszaboni szerződés, Római szerződés, EUMSZ – elfogadásával **saját maga döntött úgy, hogy a már meglévő nemzeti szuverenitását a szerződésekben foglaltak szerint terjeszti ki.**

Pontosan ezt a tükrözi, az Alaptörvény Q) cikk (2) bekezdése, a 24. cikk (2) bekezdés f.) pontja, az Abtv. 32.§-a, és jelen ügy kapcsán az Alaptörvény M) cikk (2) bekezdése is. Ezért is érthetetlen az igazságügy miniszter álláspontja.

Véleményem szerint ezért a kormány által előadottak önmagukban ellentétesek a fenti alapvetésekkel.

A kormány semmi mást nem tesz, minthogy a beadványában fel kívánja bontani az EUMSZ egyes rendelkezései közötti koherenciát, és ugyanezt teszi az Alaptörvénnyel, és a vonatkozó nemzeti jogszabályokkal is.

Az Indítvány tehát véleményem szerint elviekben egyértelműen teljesíthető.

II. A támadott jogszabály (DH2 tv. 37.§, 37/A.§) tartalma, célja.

II/1. A jogszabály tartalma, jogi jelentősége a perekben.

[15] A támadott jogszabály tartalmát illetően ismételten megpróbálja olyan útra terelni az ügyet, mintha saját maga segítené elő az Unió alapelvek érvényesítését, holott a valóság ennek teljességgel az ellenétje.

[16] Elsődlegesen elvi élel:

A DH1. tv. alá tartozó banki szerződésekre vonatkozó 1959. évi IV. tv. (Ptk.) 237.§-a alapján a polgári jog három féle jogkövetkezményt ismert, amennyiben egy szerződés teljesen érvénytelen.

- a.) eredeti állapot helyreállítása (az írott jog szövege szerint ez a kötelezően alkalmazandó elsődleges jogkövetkezmény)
- b.) érvényessé tétel, az érvénytelen rész kiküszöbölésével, és amennyiben lehetséges
- c.) a szerződés határozathozatalig tartó hatályossá nyilvánítása

[17] Nagyon fontos, hogy a három jogkövetkezmény közül **csakis egy esetben** rendezheti a felek közötti vagyoni viszonyt a bíróság akként, mintha a szerződés soha nem is létezett volna, és csak a valódi szolgáltatásokkal tartoznak a felek elszámolni,

ez pedig az a.) eset: az eredeti állapot helyreállítása (*restitutio in integrum*).

[18] A b.) és c.) esetekben a szerződés vagy „megjavítva” tovább él, vagy megsemmisül ugyan – hatályossá nyilvánítás – azonban ebben az esetben a nemzeti bíróság a szerződés lényeges elemeinek alapulvételével kell, hogy elszámoljon a felek között a kialakult hazai joggyakorlat szerint.

[19] Ez pedig a deviza „alapú” szerződések esetén azt is jelenti, hogy hatályossá nyilvánítás esetén akár a szerződéses, akár a piaci kamattal, de az ide vonatkozó Kúriai jogelemző csoport véleménye szerint egyenesen deviza alapon kellene az elszámolást elvégezni.

[20] Márpedig a DH2. tv. 37.§-a szerint:

*„E törvény hatálya alá tartozó szerződések tekintetében a szerződés érvénytelenségének vagy a szerződés egyes rendelkezései érvénytelenségének (a továbbiakban: részleges érvénytelenség) megállapítását - az érvénytelenség okától függetlenül - a bíróságtól a fél csak az érvénytelenség jogkövetkezményeinek - **a szerződés érvényessé vagy a határozathozatalig terjedő időre történő hatályossá nyilvánításának** - alkalmazására is kiterjedően kérheti. Ennek hiányában a keresetlevél, illetve a kereset érdemben - eredménytelen hiánypótlási felhívást követően - nem bírálható el.”*

Az indítványozóknak tehát a kormány álláspontjával szemben **nem azzal van a fő problémájuk, hogy a jogszabály kötelezően jogkövetkezmény iránti kérelmet ír elő** a peres eljárásokban, – erre később még kitérek - hanem azzal, hogy a jogkövetkezmények közül az **eredeti állapot helyreállításának kérelmi lehetőségét kizárja.** (ez mint később látjuk nem véletlen.)

[21] Ezzel viszont az a helyzet áll elő, amelyet a C-118/17. számú döntés kifejezetten irányelv-ellenesnek ítél:

Egy nemzeti jogszabály nem teremthet olyan helyzetet, amely nem teszi lehetővé azt, hogy a fogyasztói szerződés súlyos jogsértés esetén **joghatásában is** megsemmisüljön.

[22] A joghatásában is ténylegesen semmis szerződés jogkövetkezménye pedig csak az lehet, ha a felek közötti elszámolás során a szerződés rendelkezéseit figyelmen kívül lehet hagyni. Ezt a DH2. tv. 37.§-a tiltja.

A C-118/17. számú döntés márpedig az ilyen nemzeti szabályozást irányelv-ellenesnek mondja ki.

[22] Jól látható ez ott is, hogy a kormány által hivatkozott Kúriai konzultációs testület által vélemény – 2019. június 20. – alapján is, a Kúria például az árfolyamkockázatról szóló tájékoztatás tisztességtelenségének megállapítása esetére **kizárólag a szerződés érvényben tartását állítja lehetségesnek.** Az elszámolást pedig három féle módon „javasolja”, azonban egyik esetben sem lesz az elszámolásnak olyan jogkövetkezménye, mintha a szerződés teljesen érvénytelen lenne.

[23] A kormány tehát pontosan olyan érvelést ad elő, amely éppen az indítványozók álláspontját erősíti.

Fenntartom tehát, hogy a DH2 tv. 37.§-a, C-118/17. számú döntésben foglaltakkal szöges ellentétben áll, azaz sértik a fogyasztóknak a 93/13/EGK irányelv 6. cikk(1) és 7. cikk(1) bekezdésében foglalt jogait.

Azt pedig már csak megjegyezem, hiszen jelen beadvány kapcsán nem releváns, hogy egyebekben a DH1. tv. hatálya alá tartozó banki fogyasztókat, az egyéb fogyasztókhoz képest éppen a jogkövetkezmények megválaszthatósága körében korlátozzák. Ez pedig egy bizonyos értelemben vett diszkrimináció is.

II/2. A támadott jogszabály célja

[24] Az igazságügyi miniszter a jogszabály célját illetően, bár számomra nem meglepő, de őszinte beismerő állítást tett, amely teljes mértékben összhangban áll, az ide 1. szám alatt csatolt EBRD paktummal, és a 2. szám alatt csatolt levéllel, amelyet a Bankszövetség írt Varga Mihály miniszter Úrnak.

E levél III. pontjában szereplő bankszövetségi „panasz” tulajdonképpen megegyezik a kormány jelen ügyben benyújtott álláspontjával a jogszabály célját vonatkozásában.

A kormány észrevétele szerint a jogszabály megalkotására azért volt elsősorban szükség mivel:

*„...a deviza alapú hitel- és kölcsönszerződésekkel kapcsolatos tapasztalatok azt mutatták, hogy leggyakrabban az adósok keresetei a Ptk. 239./A. § (1) bekezdése alapján az érvénytelenség megállapítására irányultak, az érvénytelenség további következményeinek levonása nélkül, melynek alapján a gyakorlatban az ingatlanukat terhelő jelzálogjog törlését kívánták kezdeményezni. **Nem teljesült volna tehát a jogalkotói szándék azokban az esetekben, amikor a felek mégsem rendezték az érvénytelenség jogkövetkezményeit, azaz a már teljesített szolgáltatások visszatérítésére nem került sor. Ez nem állt összhangban a jóhiszeműség és tisztesség követelményének megfelelő joggyakorlással sem. Fentiek következtében kizárólag a jogkövetkezmények alkalmazása iránti kereseti kérelem szolgálhatott alapul a jelzálogjog törlésére irányuló bírói rendelkezésnek, amit a deviza alapú hitelszerződések tekintetében törvényi szinten is megkövetelt a jogalkotó.”***

[25] Összehasonlításképpen kiemeljük a Bankszövetség levelében foglaltakat is:

*„Az ügyfelek jelenleg **sok esetben visszaélésszerűen** csak a szerződés semmisségének megállapítását kérik. Számos ügyfél – a reparációt, mint jogkövetkezményt nem tartalmazó -, a szerződés semmisségét azonban megállapító jogerős ítélet birtokában beszünteti a teljesítést és a továbbiakban a hitelintézettel minden kapcsolatot megszakít. A kialakuló helyzet mindkét fél számára jelentős jogbizonytalanságot eredményez.”*

hangzik a „panasz” a kormány felé, aki - mint fentebb látható - akár annak árán is teljesítette a pénzügyi szolgáltatói szektor „kívánságát”, hogy ezzel megsérti a nemzetközi jogot, jelen esetben az EUMSZ-t.

[26] Azonban mint a beadványból is látszik, inkább vállalja a kormány, hogy egy kötelezettségzegési eljárásnak néz elébe, minthogy a Tisztelt Alkotmánybíróság megsemmisítse annak a megállapodásnak egy fontos elemét, amelyet a kormány a bankszövetséggel kötött.

[27] Fontos megemlíteni, hogy az átlagfogyasztó nem a bíróságra megy elsősorban akkor, amikor egy szerződéssel problémája van, hanem *mind anyagi, mind hatékonysági szempontból először a másik felet keresi meg*. Csak az ilyen megkeresés sikertelensége esetén kerül sor a bírósági út igénybevételére.

[28] **Ezzel szemben a magyar kormány a saját fogyasztó állampolgárait - nyíltan kimondva - joggal való visszaéléssel vádolja, és arról akarja a Tisztelt Alkotmánybíróságot meggyőzni, hogy az ilyen „törvénytelen állampolgári magatartást” kénytelen volt mindenáron megakadályozni.**

[29] Amellett, hogy a józan ész, a jóerkölcs, és a fenti bizonyítékok mindennek ellene szólnak, ráadásul külön kihangsúlyozandó, hogy az indítványozóknak egyáltalában nem ez a problémájuk.

Nem az a problémánk, hogy a jogalkotó miért nem teszi lehetővé önmagában az érvénytelenség megállapítását, a jogkövetkezmények levonása nélkül. (azonban akár ez is problémaként merülhetne fel, hiszen minden más fogyasztónak joga van ehhez.)

[30] A nemzetközi szerződésbe ütközést azon az alapon állítjuk, hogy a meghatározott és a Ptk.-hoz képes szintén **megcsorbított jogkövetkezmény iránti lehetséges kereseti kérelmek nem teszik lehetővé azt, hogy a fogyasztó a tényleges adott és kapott szolgáltatások alapján számoljon el a szolgáltatóval.**

Mindezek alapján a kormány által felhívott C-483/16. számú Sziber ügyben foglaltak nem bírnak relevanciával, hiszen abban mindösszesen arról van szó, hogy önmagában a jogkövetkezmény kötelező kérése a perben, a fogyasztók egy részére vetítve, nem sérti az irányelvet.

Még egyszer: az indítványozók jelenleg nem ez alapján állítják a jogszabály EUMSZ-be ütközését.

[31] **Sokkal inkább gond, hogy a magyar kormány minden áron garantálni akarja bankszektor hasznát, még akkor is, ha történetesen az érintett gazdasági szereplők tisztességtelenségtől hemzsegő teljesen érvénytelen szerződéseket készítettek**, kitéve ezek beláthatatlan anyagi következményének az átlag állampolgárokat, meggátolva még azt is, hogy valós, reálaktusok szerinti alapokon számoljanak el egymással a felek a bíróság előtt.

[32] Magyarország azonban – mint már említettük – akként terjesztette ki saját nemzeti szuverenitását, hogy magára nézve kötelezőnek fogadott el egyes nemzetközi szerződéseket.

Ezek pedig célként tűzték ki az Unió tagállami állampolgárok magas szintű fogyasztóvédelmét.

[33] E szerint - többek között – a C-118/17. számú döntés alapján sérül a 93/13/EGK irányelv 6. és 7. cikke akkor, amikor a fogyasztó elvi értelemben véve sem kerülhet ki – akár pernyertesem sem – egy perből akként, hogy a szolgáltatóval, a szerződés összes rendelkezését figyelmen kívül hagyva (eredeti állapot helyreállítása) számoljon el.

Mindezek alapján álláspontom szerint a támadott jogszabály a 93/13/EGK irányelvbe ütközése okán sérti az EUMSZ 169., 288. cikkét, ezért annak az Abtv. 42.§(1) bekezdése alapján a megsemmisítése indokolt.

Budapest, 2020. június 21.

Tisztelettel:

Dr. Tóth Bertalan